

Uitgave van de Stichting Albert Schweitzerfonds

Verschijnt eens per kwartaal en wordt aan de geadresseerden gratis toegezonden
 Redactie: Ds. D. A. Werner, Ned. Herv. Pastorie, Zweeloo (Dr.), tel. 19, postrek. 14832
 Administratie: Uitgeverij „De Torenlaan”, aan de Torenlaan 20 te Assen, telef. 3044 (3 lijnen)

In Schweitzers omgeving . . .

Van de redactie

Wij kregen enkele brieven binnen van mensen, die hun vrije tijd wilden geven aan het secretariaat van „het Albert Schweitzerfonds” of het penningmeesterschap van het fonds „Vrienden van het hospitaal te Lambarene”. Wij danken allen, die ons schreven hartelijk voor hun aanbod. Hun brieven hebben ons zeer getroffen.

Wij zijn er in geslaagd om de vacatures weer te bezetten.

In de plaats van mevrouw Oberman, die zich momenteel in Lambarene bevindt, heeft mej. E. F. Mees uit Rotterdam het secretariaat van de „Stichting Albert Schweitzerfonds” overgenomen. Zij was voor ons lang geen onbekende. Zij is onze lezers evenmin onbekend door haar brieven, die wij in vorige nummers van haar mochten publiceren. Ook zij heeft een tijd gewerkt in Lambarene bij Dr. Schweitzer als hulp in de huishoudelijke staf. Wij zijn blij, dat zij het secretariaat heeft willen aanvaarden en roepen haar vanaf deze plaats een hartelijk welkom toe als bestuurslid van onze stichting!

Als penningmeester van de stichting „Vrienden van het hospitaal te Lambarene” hebben wij benoemd de heer T. Hoekstra, directeur van de Amsterdamsche Bank te Delft. Wij zijn eveneens blij, dat de heer Hoekstra de benoeming heeft aanvaard en we hopen van harte, dat hij zich in onze gelederen spoedig thuis mag voelen.

Het is verheugend nogmaals te constateren, dat het aantal belangstellenden in ons blad nog steeds toeneemt. Zowel bij de penningmeesters als bij de redactie komen steeds adressen van nieuwe lezers binnen.

Hieronder laten wij volgen op welke wijze men lezer(es) van het Nieuws uit Lambarene kan worden.

Het Nieuws uit Lambarene wordt gratis verstrekt aan belangstellenden, als zij van hun belangstelling op tastbare wijze blijk hebben gegeven.

Men kan dit doen door een bijdrage (eens of geregeld) te storten of over te schrijven op postrekeningnummer: 143643 van de penningmeester van het Albert Schweitzerfonds of te storten op de rekening van het A.S.F. bij de N.V. Amsterdamsche Bank te Deventer. Hierdoor steunt men dus het Albert Schweitzerfonds, dat zich tot taak heeft gesteld gelden bijeen te brengen voor het werk van Dr. Schweitzer en belangstelling te wekken voor zijn denkbeelden. Zij doet dit o.m. door het stimuleren van uitgaven, het organiseren van lezingen of voordrachten, het uitgeven van een periodiek „Nieuws uit Lambarene”.

Bijdragen welke men in het bijzonder wenst te bestemmen voor steunverlening aan het ziekenhuis te Lambarene kunnen worden gestort op girorekening no. 540600, ten name van de penningmeester der stichting: Vrienden van het hospitaal te Lambarene, te Rotterdam of op de rekening van deze stichting bij R. Mees & Zn., Rotterdam. Deze tweede stichting verzamelt gelden, die voor direct gebruik door Dr. Schweitzer in aanmerking komen. Zij hebben slechts betrekking op het ziekenhuis te Lambarene. Uiteraard werken deze twee stichtingen nauw samen.

Bestuursleden van de „Stichting Albert Schweitzerfonds”:

Ds. C. B. Burger, voorz., Stadhouderslaan 30, Utrecht.
 Mej. E. F. Mees, secretaresse, Veszeedijk 140, Rotterdam.
 G. Oosterwijk, penn., Handelskade 7, Deventer.
 C. J. ten Cate, notaris, Parkweg 9, Deventer.
 G. van Aardenne, Reeweg Zuid 18, Dubbeldam.
 Ds. D. A. Werner, Ned. Herv. pastorie, Zweeloo (Dr.).

Bestuursleden van de stichting: „Vrienden van het hospitaal te Lambarene”:

G. Oosterwijk, voorz., Handelskade 7, Deventer.
 T. Hoekstra, secr.-penn., Oude Delft 141, Delft.
 Ds. C. B. Burger, Stadhouderslaan 30, Utrecht.
 C. J. ten Cate, notaris, Parkweg 9, Deventer.
 Ds. D. A. Werner, secr., Ned. Herv. pastorie, Zweeloo (Dr.).

Nieuws uit Lambarene

September 1953.

Langzaam maar zeker is de regentijd begonnen. Het begon vijf dagen eerder, dan Dr. Schweitzer gedacht had, maar gelukkig waren nog net bijtijds met enorme energie een paar noodzakelijke dingen klaar gekomen: een afvoerbuisk, die te nauw was, is vergroot, een gevaarlijke hoek van de weg met beton aangevuld om ongelukken te voorkomen. Ondertussen ging het bouwen aan het melaatsendorp rustig door. Van minuut tot minuut is Dr. Schweitzer daar zelf bij en werkt met zijn negers mee, vanaf 's morgens half zeven tot half acht, van 8 uur tot 12 uur en van 2 tot 6 uur, zonder te zitten. Dan loopt Dr. Schweitzer wel enige malen de heuvel op naar het melaatsendorp, wat een grote inspanning is. De negers noemen die tocht, wanneer zij met kisten beladen zijn: „c' est la mort" (het is m'n dood). In vergelijking met de dokter werkt een ander maar een weinig. Dr. Schweitzer is zeer opgewekt en leeft voor zijn patiënten.

Zuster Ali Silver werkt onvermoeid door en zorgt naast haar verpleegwerk nog voor geiten, antilopen en wat verder haar zorg maar nodig heeft. De verscheidenheid van dieren is groot. Een pelikaan zit op 't dak, twee wilde zwijnen lopen gezellig als hu'sdieren rond, een chimpansee zit met een fles in handen en voeten zich zelf te voeden, als een baby, die op de juiste momenten lucht binnenlaat. Een zeer groot aantal papegaaien krijst en fluit vooral 's ochtends als een orkest. Een den en kippen met hun jongen scharrelen overal tussendoor; de éne gans van Mademoiselle Hausknecht waggelt over het terrein; het aantal schapen en geiten is niet te tellen. Zuster Ali kweekt twee moederloze geitjes met de fles in haar kamer op. Momenteel bestaat de staf uit vier verpleegsters, vier zusters voor de huishouding en twee doktoren buiten Dr. Schweitzer.

Men is steeds weer verwonderd over het ijzersterke gestel van Dr. Schweitzer, dat iedere hitte verdraagt.

De Nobelprijs, die Dr. Schweitzer heeft gekregen (zie elders in dit nummer), besteedt hij voor de bouw van het melaatsendorp op de heuvel. Het terrein, waarop dit dorp wordt gebouwd, ziet er steeds meer uit als bouwterrein. Er staan al twee gebouwen, die geheel gereed zijn; het ene aan de voorkant is

... de melkfles in de hand ...

de consultatiekamer, aan de achterkant is de bergplaats voor gereedschap, houten paaltjes, emmers, e.d. Het andere bevat kamers en keukens voor de melaatsen, het is al bewoond. In de gang is het wonderlijk koel, ook op de heetste dagen.

De patiënten, die van hun hutten naar deze woningen verhuisden, waren in een kwartier klaar! Wat zijn wij dan toch omslachtig. Nu staan er nog enkele bamboehutten met palmbladendaken, die straks met een groot „hoera!" (en een massa stof!) zullen worden omvergehaald, zodra de andere gebouwen ook klaar zijn. Een reeks van kamers staat al in gebinten gereed. Steeds is de dokter er bij en oefent een enorm geduld, want altijd zijn er hindernissen te overwinnen. Plotseling bezoek, waar Dr. Schweitzer bijgehaald wordt, doet het werk weer stagneren. Een Amerikaanse dame, die eens wilde rondkijken, een Belgische prins, een vertegenwoordiger van de K.L.M. uit Den Haag en zo gaat het door.

Schweitzer geeft zijn kostbare tijd aan deze mensen: hij moct ze allen te woord staan, wat hem zeer vermoeit en remt, omdat zijn gedachten bij zijn werk zijn.

Zuster Maria Lagendijk

Op het ogenblik vertoeven twee Nederlandse verpleegsters met verlof in ons land. Zr. Maria Lagendijk en Zr. Tony van Leer, terwijl Zr. Emma Haussknecht naar Amerika is, maar op haar terugweg Nederland denkt aan te doen.

Zo blijft het contact met Lambarene bestaan en zijn wij in de gelegenheid u van tijd tot tijd recente berichten uit Lambarene te doen toekomen.

Dienaar des Vredes

Elders in dit nummer staan wij stil bij de toekenning van de Nobelprijs aan prof. Dr. Albert Schweitzer. Deze toekenning is een daad en die daad te mogen doen, moet een groot voorrecht geweest zijn, want zij heeft aan deze prijs nog hoger zin verleend, aldus lezen we in de Nieuwe Rotterdamsche Courant.

Als men de vraag opwerpt, waarom Schweitzer de prijs voor de vrede werd toegekend, dan kan elke twijfel omtrent de formele gerechtvaardigheid weggenomen worden door de formulering van de eisen, waaraan de winnaar van deze prijs moet voldoen; daaronder wordt vermeld: de grootste verdienste op het gebied van de verbroedering der volkeren. Schweitzer zelf spreekt van de broederschap van hen, op wie de smart haar stempel

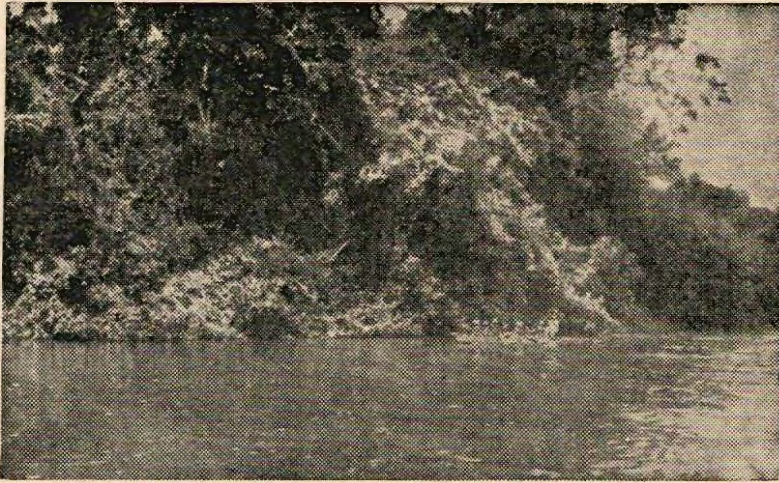
heeft gezet en deze broederschap legt de plicht op, het geneeskundig humaniteitswerk onder de misdeelde volkeren te bevorderen. Aan die plicht gehoorzamen betekent mede te werken aan de verwezenlijking van de broederschap tussen de volkeren, want welk volk is niet door smart gestempeld? Maar wil men deze redenering niet volgen, dan blijft nog de overweging, dat zijn werk de ganse wereld omspant, overkoepelt, doordat Schweitzer eike mens zonder onderscheid van ras of nationaliteit, er mee wil laten beschijnen door het licht van de goddelijke liefde. Ondanks alle ontbering en alle teleurstelling, hem ook door mensen aangedaan, is hij bescheiden dienaar van zijn ideaal gebleven. Daarmede is hij voor tallozen over de gehele wereld leidman geworden en zo heeft hij grenzen doen wegvallen. Dit is groter verdienste voor de vrede dan hij verworven had, indien hij vredescongressen had georganiseerd. Begint een ander aan het bovengronds werk, hij koos het zwaarste deel en werkte aan de fundamenten, zonder welke geen huis staande blijft.

Onmogelijk is het, de volheid en de veelheid van het door hem overdachte in enkele woorden aan te tonen. Maar de doelbewuste strever naar vrede in de mens en onder de mensen wordt voldoende gekenmerkt door twee ideeën: die van de eenheid van Christendom en cultuur en die aangaande de eerbied voor het leven. Voor Schweitzer zijn Christendom en cultuur één, of bij uitbreiding gezegd: de opgang of de neergang van de cultuur zijn afhankelijk van het al of niet aanwezig zijn van een verbondenheid met een religieuze en ethische levensbeschouwing.

Men denke niet, dat Schweitzer niet geworsteld heeft met de problemen, die de wederopbouw van de cultuur door de levensbeschouwing oproept; midden in deze strijd, gestreden in de eenzaamheid van het oerwoud, wordt hem het inzicht geboren: „Ik ben leven dat leven wil, temidden van leven dat leven wil” en daarom: „Goed is: leven behouden en leven bevorderen, kwaad is: leven vernietigen en leven tegenhouden”. Zo vat de helder geformuleerde gedachte in enkele woorden samen, wat hij als achtjarige jongen al leerde, toen de Paasklokken hem het gebod: „Gij zult niet doden” toeluiden op het ogenblik, dat hij een vogeltje met zijn katapult zou neerschieten.

Dit leven stond en staat in dienst van de vrede.

Kerstfeest in Lambarene

... in Lambarene, in West-Afrika ...

Voor ons Noordelingen heeft een Kerstfeest in tropische landen zijn uiterlijke bekoring verloren. Wat wij onlosmakelijk met dit hoogtij der kerk verbonden achten, ontbreekt daar: de besloten ruimte waar koude, nacht en ontij geweerd wordt.

De zachte gloed der stil brandende kaarsen, die de duisternis bant en de door de kaarsen verlichte Kerstboom met zijn prikkelende geur, welke onze verbeelding gevangen houdt zodat wij ons zelf kwijt raken, is in tropenlanden ondenkbaar.

Koude hoeft niet bestreden te worden, kaarsen zijn er niet of schaars, en dan zouden zij alleen maar de toch al moeilijk te verdragen warmte verhogen.

Zo vliert dan ook Dr. Albert Schweitzer in Lambarene in West-Afrika, op de hoogte van de aequator tussen water, de brede rivier de Ogowe, en oerwoud het Kerstfeest met allen die tot zijn hospitaal behoren in de open lucht, voordat de avond valt. Daar, aan de zoom van het oerwoud, zou een herdenken van Jezus' geboorte in de avond gevaarlijk zijn. Wie zou veilig zijn thuis bereiken? Een tropische nacht is vol dreiging, muskieten die slaaziekte en malaria verwekken, slangen en ander gedierte die de weg onveilig maken.

Zorgvuldig wordt het feest voorbereid, het is alsof er al dagen van te voren iets geheimzinnigs in de lucht hangt. Tussen al het bedrijvige, vaak gespannen leven door in ziekenhuis,

tuin en plantage gaan de gedachte van de grote dokter en zijn trouwe helpers over de verzorging van het feest, het klaarmaken der geschenken.

En dan op 25 December, een warme dag, verzamelt Dr. Schweitzer als een aartsvader zijn uitgebreide hospitaalgezin op 't plein, waaromheen de woningen van de dokter en zijn helpers, de keuken en de eetkamer gebouwd zijn. Uitnodigend heeft de ene klok die tussen de gebouwen hangt en door inheemsen de stem van God genoemd wordt, over het terrein geklonken.

Haast onhoorbaar schuifelend komen de groten en de kleinen zonder zich te haasten en scharen zich voor de lange tafel, waarop de geschenken staan en waarachter Dr. Schweitzer met zijn staf zich bevindt: een rij van witte gestalten, doktoren, verpleegsters, helsters in de huishouding.

Dan zingt een koor, dat zich onder de negers gevormd heeft, en waarvan Joseph, Schweitzers eerste negerhulp, de leider is, een Kerstlied. Op de hem eigen rustige manier, geheel verdiept in het schriftgedeelte, leest daarna Dr. Schweitzer aan allen het Kerstevangelie voor, waarvan woord voor woord onder de luisterenden valt alsof geen er van verloren zal gaan. Dan volgt een korte toespraak, waarin de dokter over de betekenis van Jezus' komst op aarde spreekt en zijn woorden verduidelijkt door een vergelijking te maken tussen nu en vroeger, toen geheimzinnige moorden door tijgerman-

nen ook op het terrein en in de omgeving van het hospitaal als vanzelfsprekend voorkwamen, waarvan de ouderen onder de aanwezigen nog kunnen meespreken. Toen het woord en de invloed van de tovermannen die gezinnen ongelukkig maakten. Hier is nu de opdracht geworden: de dienst aan de medemens, het redden van mensenlevens waartoe wij mensen niet gekomen zouden zijn, als er geen Kerstfeest was, de herdenking van de geboorte van Hem, die ons zo lief heeft, dat Hij Zijn leven voor ons gaf. Aandachtig luisteren de negers, beschamend aandachtig vaak voor ons blanken, die ons zo licht door onze eigen gedachten laten afleiden.

Gezamenlijk zingt men na deze toespraak enige Kerstliederen en dan deelt Dr. Schweitzer de geschenken uit. Nu wordt het bewegelijk en rumoerig onder de zoëven nog eerbiedig luisterden. De grote dokter geeft zelf aan ieder zijn geschenk. Naast hem staat Emma Haussknecht, die al langer dan een kwart eeuw lief en leed van het hospitaal met Dr. Schweitzer deelt, zij komt hem te hulp als een naam hem ontwaart is. De geschenken zijn praktisch: een katoenen lap voor een „bou-bou”, een kiel, of voor een „pagne”, een lange lendendoek; mes, lepel en vork; een stuk zeep, in het hospitaal gemaakt van palmolie, en dit alles gelegd op een aluminium bord. De ogen fonkelen van genoeg en met een brede lach gaan zij als dankbare kinderen na eerst nog een lied gezongen te hebben, u'teen.

Aan de avondmaaltijd in de besloten kring der blanken viert de dokter met de zijnen het Kerstfeest, enigszins zoals men het thuis gewend is. Op de gedekte tafel staan de petroleumlampen met groene kap, afgewisseld door de stenen kannen met ijskoud water. Hier en daar staat een kaars, die, als ze niet opgebrand is, voor het volgende jaar bewaard wordt. Een met zorg uitgezocht boompje staat tussen de grote ramen van muskietengaas en is door enkele kaarsen verlicht. Als de maaltijd, waarin een enkel feestelijk gerecht gevoegd is, afgelopen is, leest Dr. Schweitzer het geboorteverhaal uit Lucas voor. Daarna verzamelen zich de aanzittenden om de piano in de hoek van de eetkamer, de piano die een Fransman voor enkele francs aan Dr. Schweitzer liet, omdat ze beter geschikt was in het keukenfornuis opgestookt dan bespeeld te worden. De dokter herstelde het instrument echter zo kundig, dat het nog steeds dienst doet. Het ene Kerstlied na het andere wordt gezongen, telkens even onder-

.. de grote dokter toeft met zijn gedachten in Günsbach ...

broken door korte improvisaties van Dr. Schweitzer. De gedachten gaan naar „huis”, hoe men daar nu Kerstfeest viert, en heimwee sluipt de harten binnen. Ook de grote dokter toeft met zijn gedachten in Günsbach waar de rivier altijd ruisend langs het dorp stroomt en nu de Kerstklokken luiden. Maar juist hier in donker Afrika straalt het licht van de Kerstnacht helder en klaar. Hier, waar mensen werken, wier leven door het Kerstkind in Zijn teken is gezet, die door hun leven te geven anderer leven redden. Hier blijkt de verlossende macht van Zijn liefde en vraagt men niet ontmoedigd: is niet heel dat Kerstgebeuren vergeefs geweest?

Als u de film „Het is middernacht, dokter Schweitzer” gezien heeft, zult u onder de indruk gekomen zijn van de machtige, beklemmende natuur, van de schrikwekkende tovermachten, van het stoere, vaak vruchte'loos schijnend ploeteren der geroepenen in donker Afrika, maar zult u tenslotte ook, dankbaar en bevrijd opademend, diep in uw hart weten, dat u werkelijk uit 's werelds duist're wolken een Licht der Lichten opgegaan is en dat tot Zijn schijnsel eens alle volken zullen komen en het aanbidden.

H. OBERMAN—OBERMAN.

Ik kan me bijna niet voorstellen, dat het morgen al weer Kerstmis is, maar door de drukke voorbereidingen en geheimzinnigheid, waarmee er pakjes weggemoffeld worden als er een onverwachte gast de kamer binnenkomt, hangt er toch iets van een naderend feest in de lucht.

Vanmiddag is er Kerstfeest in 't lepradorp gevierd, dat op ongeveer tien minuten afstand van het hospitaal ligt. De hutten liggen in drie dorpen over het terrein verspreid.

Het eerste dorp ligt verscholen onder hoge bomen en palmen.

Het tweede ligt op een helling met een prachtig uitzicht over het water.

Het derde is beneden aan de rivier.

In de eerste groep hutten waren de zwaar zieken, die moeilijk of helemaal niet lopen kunnen. Daar is de behandelkamer.

Hier werd dan ook het Kerstspel opgevoerd.

Op het pleintje stond een rij banken voor de bezoekers. De patiënten met hun families vormden er een grote kring omheen.

Onder een mangaboom lagen de herdertjes te slapen, gekleed in een zak en met een echte witte watten baard om hun zwarte gezichtjes.

Velen hadden verbonden handen of voeten.

De achterkant van een der hutten stelde de stal voor, waar Maria en Jozef met een zwart babytje bij de Kerstboom (een met kaarsjes versierde palm) stonden.

Alles was doodstil. Er kwam een klein kereltje het Kerstverhaal vertellen. Uit pure verlegenheid ging hij met zijn rug naar het publiek staan. Maar hij kende het hele stuk goed en zei het zonder haperen op. Toen klonk ineens gezang van achter de hutten vandaan. Melodieën van oude Kerstliederen en de engelen verschenen. Dit waren de meisjes van 't dorp, gehuld in witte lakens, een gouden band met een ster op hun zwarte kroeskopjes en een brandend kaarsje in de hand.

Het jongste engeltje was een snoesje met grote dromerige zwarte kijkers, genoot er zichtbaar van, dat ze mee mocht doen en probeerde dan ook vol ijver al de liederen mee te zingen.

Heel voorzichtig raakte ze de herdertjes aan om ze te wekken en hen met de andere engelen de blijde boodschap van Jezus' geboorte te verkondigen.

De Drie Koningen ontbraken niet, zij waren gekleed in fel blauwe doeken met zilveren sterren en zilveren kronen.

... de dokter met een van z'n patientjes ...

Het was zo aandoenlijk, hoe al die zieke kinderen opgingen in hetgeen ze moesten voorstellen.

Zo'n rust en zo'n toewijding heb ik zelden bij een Kerstspel gezien.

Na afloop kwamen ze ons ieder een geschenk aanbieden.

Alles eigen handwerk van hout of lianen vervaardigd, er was prachtig vlechtwerk bij.

De „grand docteur“ kreeg o.a. een paar nieuwe pagaaien voor de boot

En toen kwam de grote verrassing voor de kinderen. Dank zij de goede gevers in Europa en Amerika kon ieder wat kleren en een stuk speelgoed krijgen.

Hun gezichtjes glommen van plezier, toen ze al dat moois in ontvangst namen.

TONY VAN LEER.

Een woord van Schweitzer:

De ethiek van de eerbied voor het-leven is de tot het universele uitgebreide ethiek der liefde

Kinderen in het ziekenhuis

Er zijn altijd veel kinderen in het ziekenhuis: zwaar zieke, moederloze, verlatene en melaatse kinderen.

Ik wil hier echter alleen over die uit de poupounière (het kinderverblijf) spreken.

Wanneer men de lieve lachende snuitjes ziet, verwacht men niet dat ieder kleintje meestal een trieste geschiedenis heeft.

Hier is de kleine Josef (kola-kola genoemd).

Hij heeft een zwaar melaatse moeder en was zelf een zwak ondervoed kind. Nu na 'n paar jaar goede verzorging is hij een vrolijke gezonde jongen en gaat terug naar het dorp van zijn vader.

Zijn moeder moet nog voor behandeling in het ziekenhuis blijven.

Daar is Jacques. Suzanna, de zwarte helpster, heeft hem in een dorp gevonden, toen hij half verhongerd was, daar zijn ouders zich niet om hem bekommerden.

Hij is nu een heerlijke bengel, die steeds bereid is te helpen waar hij kan. Wanneer er een schip met maniok of bananen komt, en men grote moeite heeft de familie van zieken er toe te krijgen de lading, die voor de zieken bestemd is, naar de opslagplaats te dragen, waar de etensrantsoenen uitgedeeld worden, dan komt beslist Jacques op zijn korte beentjes aangedraafd en begint met een ernstig gezichtje twee stokken maniok of een paar bananen uit de boot te dragen. De beste beloning, die men hem geven kan is te zeggen, dat hij een goede ar-

De bananen zijn niet die kleine, zoete, zoals wij die kennen, maar het zijn veel grotere en ook voedzamere bananen. Ze moeten echter gekookt of geroosterd worden

beider voor de „grand docteur” is. Dan glimt hij van trots.

Die kleine dikzak in de box is Marie, een weesje.

Ze werd als baby door haar grootmoeder gebracht om verzorgd te worden tot ze sterk genoeg zou zijn om verder in het dorp bij haar grootouders te kunnen leven.

Voor de negers zijn zulke gevallen niet zonder problemen.

De grootvader komt af en toe en wil zijn vrouw meenemen, omdat zij hem moet helpen een plantage te maken en het huishouden te doen. De dokter kan het kind niet weg laten gaan, omdat het nog niet sterk genoeg is. De grootmoeder is dol op Marie en wil toch ook haar man niet in de steek laten, en dan komen er vaak tranen.

Dit is onze kleine Pierre, hij begint nu al alleen te lopen. Ouders heeft hij niet en andere familieleden hebben zich nooit laten zien. Overdag is hij in de kinderkamer, 's nachts is hij bij een Inlandse vrouw, die tegen een kleine vergoeding ook nog een paar andere weesjes onder hare hoede neemt.

N'zengui is ook een van haar pleegkinderen. Hij werd met zijn moeder gebracht, beiden in zwaar geïntoxiceerde toestand.

De moeder zal nooit meer kunnen lopen, daar beide benen volkomen verlamd zijn. De dokter vreesde ook voor een verlamming bij N'zengui, maar dank zij de medicijnen en de verzorging is het gelukt hem zover te redden, dat hij nu op zijn magere beentjes begint rond te stappen.

Jeannette is een weesje. Haar moeder stierf in het dorp, een paar dagen na de bevalling. De grootouders waren verstandig genoeg de zuigeling ter verzorging naar het hospitaal te brengen. Zij gaat eerstdaags terug naar haar dorp.

Van de babies wil ik slechts twee noemen.

M'bauge François, wiens moeder bij de geboorte stierf. Zijn tweelingzusje heeft ook slechts een dag geleefd. Wekenlang was ook zijn leven in gevaar. Een blanke verpleegster verzorgde hem dag en nacht, tot hij zover was, dat men hem 's nachts gerust aan een zwarte vrouw kon overlaten. Nu is hij vijf maanden oud en een flinke stevige baby.

Moure, een klein Pahouin meisje is ons grootste zorgenkind. Ze werd in het ziekenhuis geboren. Haar moeder is lepreus, haar vader stierf een week na haar geboorte aan tuberculose.

In de wastobbe voelt het kleine negertje zich niet thuis

Direct na de bevalling werd de baby geïsoleerd. Haar ouders hebben haar nooit mogen aanraken. Na een paar weken stelde de dokter vast, dat Moure ook tuberculose had, maar door de nieuwe medicijnen en speciaal het rimifou is ze weer een heel stuk opgeknapt en begint goed te groeien.

Het kinderverblijf is in het hoofdgebouw ondergebracht, waar ook de operatiekamer, de consultatiekamers, het laboratorium, de verbandkamer, de apotheek en de verloskamer zijn.

Vaak moet ik uit mijn werk weglopen om te kijken of er alles naar behoren gedaan wordt.

Wanneer de kinderen er gebaad worden, is de oude betrouwbare zwarte helpster Suzanna met de zuigelingen bezig. Men kan de kinderen echter nog niet aan de andere vrouwen overlaten. Deze zijn nog te primitief.

Ze begrijpen niet, dat, wanneer er niet genoeg heet water is, je niet de kinderen gewoon met koud water wassen kan, maar dat er een tweede ketel van het vuur gehaald moet worden. Dat de kinderen na het baden goed afgedroogd moeten worden, is voor deze vrouwen iets heel ongewoons, omdat zij zelf, als ze in de rivier gebaad hebben, hun kleren over het natte lichaam aantrekken.

Zij moeten ook leren, dat kleding er niet is om „FARO”(deftig) te zijn, maar dat de kinderen bij regenweer en 's avonds warmere kleertjes aan moeten hebben, dan op warme zonnige dagen.

Door onervarenheid en zorgeloosheid

Schweitzer en de wereld

De Nobelprijs toegekend

Op 30 October 1953 werd aan Dr. Albert Schweitzer de Nobelprijs voor de vrede voor het jaar 1952 toegekend. De vredesprijs is evenals de overige Nobelprijzen in 1896 ingesteld bij testamentbeschikking van wijlen Alfred Nobel, de Zweedse uitvinder van het dynamiet. Zweden en Noorwegen hadden toen nog eenzelfde koning. De vredesprijs wordt traditioneel toegekend door een commissie uit het Noorse parlement, maar uitgekeerd in Zweedse kronen uit het prijzenfonds van de Nobelstichting in Stockholm. Schweitzers prijs is 171.134 Zweedse kronen, hetgeen overeenkomt met ongeveer f 125.000.

Daar Dr. Schweitzer het momenteel te druk heeft in Afrika met de bouw van zijn melaatsendorpen, zal hij de prijs op 10 December te Stockholm niet persoonlijk in ontvangst komen nemen. Hij komt dit jaar nog niet naar Europa. Wel is er een kleine kans, dat hij in het a.s. voorjaar zal komen.

De 78-jarige organist-philosoof-arts deelde mee, dat hij de prijs ten bedrage van 33.840 dollars, (ongeveer 125 000 gld) zal gebruiken voor het bouwen van permanente verblijven voor de 250 lepralijders in de kolonie bij Lambarene, die nu in tijdelijke onderkomens leven. Lambarene is gelegen op een eiland in de Ogoue, een ri-

van de moeders vatten de babies vaak kou, of krijgen een longontsteking en bezorgen de dokter heel wat werk.

De vrouwen leren ook, dat de kinderen op gezette tijden moeten eten, en dat dit goed voorbereid en warm gegeven moet worden.

Het gebeurt nogal eens, dat de zwarte helpsters de kleintjes gewoon op de houten vloer zetten en zelf heerlijk op de voor de kinders bestemde matten gaan liggen slapen.

Een kinderverblijf bestaat uit twee delen: een speelkamer, waar ze bij regenweer spelen; er is een box en er zijn uit kisten gemaakte bedjes voor het rustuur.

In de tweede ruimte wordt afgewassen en worden de kinderen gebaad.

Bij mooi weer zijn de kinderen buiten, de kleintjes in de box, de groteren mogen vrij op het terrein spelen.

TONY VAN LEER.

vier in de Franse bezitting Gabon (Equatoriaal Afrika).

Het ziekenhuis van Lambarene, dat thans 500 bedden telt, is gebouwd met het geld, dat Dr. Schweitzer heeft gekregen voor zijn boeken, lezingen en zijn beroemde Bach-concerten.

De uitreiking

In de feestzaal van de universiteit van Oslo zijn Donderdag 10 December de Nobelprijzen voor vrede voor 1952 en 1953, welke aan Albert Schweitzer en generaal George Marshall zijn toegekend uitgereikt. De medaille en oorkonde voor Dr. Schweitzer werden in ontvangst genomen door de Franse ambassadeur Louis de Monicault. Koning Haakon en kroonprins Olaf waren bij de plechtigheid aanwezig.

Gunar Jahn, de voorzitter van het Nobelcomité van het Storting, wijdde een rede aan het leven en het werk van Schweitzer, die volgens hem, „hoewel van Frans-Duitse afkomst”, nimmer een bepaalde natie zal toebehoren. Geheel zijn leven en werk zijn als een boodschap aan alle mensen zonder onderscheid van ras of nationaliteit. Jahn omschreef Schweitzers karaktertrekken, die reeds op jeugdige leeftijd aan de dag traden, als „diep gevoel voor alles wat leeft en de opvatting, dat zij, die gelukkig leven, veel verschuldigd zijn aan de ongelukkigen en dat zij verplicht zijn die lasten te helpen”. Jahn trad daarna nader in hetgeen Schweitzer onder de inheemsen te Lambarene, in Afrika, waar hij een ziekenhuis heeft ingericht, verricht heeft.

De ambassadeur, de Monicault, las daarop een hem door Schweitzer toegezonden boodschap voor, waarin deze er zijn spijt over uitdrukt, niet persoonlijk naar Oslo te hebben kunnen komen en zijn dank voor de toekenning van de prijs uitspreekt. „Als ik het goed begrepen heb”, aldus Schweitzers boodschap, „heb ik deze hoge onderscheiding te danken aan het feit, dat ik het bewustzijn van eerbied voor het leven in het denken van onze tijd heb binnengebracht. In Lambarene heb ik het belang van deze gedachte ontdekt en mij geroepen gevoeld haar te verbreiden. De Nobelprijs is voor mij een aanmoediging om in mijn werk te volharden en hij verschaft mij tevens zeer welkome hulp voor de bouw van een dorp, waar de 250 in mijn ziekenhuis verpleegde melaatsen moeten worden ondergebracht”. Schweitzer deelde verder mee, aanstaand jaar naar Oslo te zullen komen.

Schweitzer geloofde niet aan de Nobelprijs

Rolf Italiaander, de om zijn werk ten behoeve van de moderne Duitse literatuur en het propageren der Nederlandse literatuur in Duitsland bekend geworden journalist-essayist, toefde in Lambarene kort nadat daar het nieuws bekend werd, dat Albert Schweitzer de Nobelprijs voor de vrede had gewonnen. Zijn indrukken daarvan stond hij voor Nederland aan „Vrij Nederland” af.

In Lambarene is het nu weer de regentijd. Hier in Frans Aequatoriaal Afrika kan het dan uren — ja dagenlang regenen — even erg als in Europa bij het zwaarste noedweer. Het is tevens de tijd van de muskieten, die zo veel gevaarlijke ziekten overbrengen en op die manier reeds hele volksstammen hebben uitgeroeid.

De arbeidsdag begint in Lambarene heel vroeg. De meeste wekkers lopen er 's ochtends om zes uur af. 's Avonds om zeven uur is men de laatste keer, aan de maaltijd bijeen. Daarna speelt Albert Schweitzer op een door het klimaat tamelijk ontstemde piano een gezang, dat de vijftien blanken die zijn helpers zijn, dan meezingen. „Le grand docteur”, zoals de inheemsen hem noemen, leest vervolgens een stuk uit de bijbel en trekt zich dan terug. Bijna elke nacht werkt hij aan een muziektheoretisch werk (over de muzikale versieringen bij Bach, Red. V.N.) voor een Amerikaanse uitgever. Eigenlijk had dat allang klaar moeten zijn. En dus komt Schweitzer zelden eerder dan 2 of 3 uur 's ochtends in bed. Een aan het wonderbaarlijke grenzende prestatie voor 'n bijna tachtigjarige, die dan bovendien nog niet slechts één maar letterlijk verscheidene levens heeft geleefd.

De jongere mensen hier in Lambarene kunnen zo'n ingespannen leven nauwelijks uithouden. Ze gaan vroeg naar bed. Er zijn er maar een paar die een radio hebben — een instrument overigens waar Schweitzer niet bijster op gesteld is.

Onlangs luisterde op een avond de neef van de oerwouddokter, zelf ook medicus, naar de berichten. Radio-

Brazzaville meldde, dat Albert Schweitzer de Nobelprijs voor de vrede had gekregen. De neef holde naar zijn oom en wenste hem hartstochtelijk geluk. Maar hij vergat er bij te zeggen, waarmée. En zo geschiedde het, dat de grote dierenvriend Albert Schweitzer hem vroeg: „Ha, is het eindelijk zo ver? Heeft mijn zwarte poes jongen gekregen? Dat is heerlijk!”

De jonge Dr. Schweitzer hielp zijn oom toen uit de droom. Albert Schweitzer echter wilde dat van de Nobelprijs niet geloven. Maar de volgende dag kwamen er van overal van de wereld vandaan reeds de eerste gelukwentelegrammen. En toen kwam het officiële bericht. Neef Schweitzer had het dus toch goed gehoord.

Het is ontroerend, hoe de hele wereld meeleeft met de eer aan dit „genie der menselijkheid”, zoals Winston Churchill Albert Schweitzer eens noemde, bewezen. De man van het kleine postkantoor'tje van Lambarene zei tegen mij: „Het telegraaf-toestel staat gloeiend... wij kunnen het niet meer aan!” Geen land, of er komen gelukwensen vandaan. Politici, dichters, musici, geleerden, dokters, doodeenvoudige mensen — de hele wereld leeft mee met de onderscheiding van deze man, die onvermoeid de eenzame weg ging, die naar het oerwoud van de Gabon, tussen Congo en Kameroen, leidde.

En hij zelf? Hij zei mij dezer dagen: „Ik heb nog zo veel te doen... En ik ben zo moe... Het is veel te veel wat er op mij afkomt... En nu deze prijs nog... Het is geweldig... Ik ga er onder gebukt... Het is allemaal zo lief bedoeld... Maar ze moesten mij die paar maanden, die ik nog te leven heb, met rust laten...”

Ja, hij is dag en nacht in touw, de oerwouddokter, de ethicus, de theoloog, de filosoof, de orgelbouwer, de geleerde op zo menig gebied. Maar hij is eindeloos moe. En hij zag er dan ook tegenop de reis naar Europa te ondernemen, om daar de Nobelprijs in ontvangst te nemen. Hij was bang dat hem onderweg iets zou overkomen. Hij wil het liefst in Lambarene sterven, hier bij zijn hospitaal begraven worden.

„En wat gaat u nu met dat geld van

de Nobelprijs doen?" vroeg ik hem natuurlijk ook. Toen werd hij ineens weer ongewekt en monst: „Natuurlijk het hospitaal uitbreiden!" zei hij. „Er is nog zo veel te doen, zo veel — juist nu er ook hier in Afrika zo veel politieke gevaren dreigen!"

Op het ogenblik gaat de uitbreiding en verbetering van het melaatsendorp Schweitzer het meest ter harte. Het huidige, terzijde van het gewone hospitaal gelegen dorp voor lepra-patiënten, had eigenlijk alleen nog maar een voorlopig karakter. De huisjes en de barakken zijn uit bamboe, de daken uit palmladeren. Tegen nog een regentijd is het dorp niet bestand. En zo verrijzen er nu houten wanden, deuren uit blik, daken uit zink op metalen binten. Een jonge Elzasser, een landgenoot dus van de dokter, leidt dit werk. Het toezicht berust bij een Hollandse oude dame (bedoeld is mevrouw Oberman—Oberman, die Schweitzer een paar maanden kwam helpen en die ook vroeger geruime tijd in Lambarene vertoefde, Red. V. N.) en een jonge Amerikaanse, in Wenen geboren.

Hulp van tal van volkeren schraagt het werk te Lambarene. Hier wordt internationaal samengewerkt in een harmonie, zo groot als men wel zelden ergens aan zal treffen. En de zwarte arbeiders? Het zijn voornamelijk melaatsen, die hier zelf hun dorp helpen bouwen. De oerwoud-dokter van Lambarene zegt: „Zieken moet je niet aan hun ziekte overlaten.... Dan worden ze nog zieker

dan ze al zijn.... Ook zieken moet je laten werken.... Dat bevordert het genezingsproces...."

Toen ik in het dorp Lambarene aankwam, haalden vier melaatsen mij af en zij paddelden mij in een kano stroomopwaarts over de brede Ogo-we. Het was mij daarbij niet bepaald behagelijk te moede. Ik bekende dat later tegenover Albert Schweitzer. „Och, men went aan alles," zei hij zielsrustig. „Je moet eenvoudig aan alles wennen.... Het komt er slechts op aan, dat je vóór iets leeft.... Heel veel mensen leven tegenwoordig contra iets."

Op dat ogenblik begreep ik opnieuw waarom hij juist dit jaar de Nobelprijs voor de vrede had ontvangen. Intussen gaat hier in het „Hôpital du docteur Schweitzer" het leven van elke dag voort. Dagelijks brengen de pirogues, uitgeholde boomstammen door inheemsen handig tussen de stroomversnellingen en krokodillen heengeloodst, bananen en andere vruchten — in gekookte en ongekookte vorm. Maar ook gebraden vormen zij het voornaamste voedingsmiddel van de Gabonezen en dus ook van de mensen van het hospitaal, althans van de negers. Het is niet makkelijk dagelijks ongeveer vijfhonderd mensen te voeden! Dat gaat zo tussen het kleden, genezen en huisvesten door. En nog steeds is Albert Schweitzer volmaakt onafhankelijk van partijen, regeringen of zendingsgenootschappen. Slechts een internationale vriendenkring stelt hem in staat zijn reusachtige levenswerk te verrichten.

*Verjeb, dan ik die zo lange wachten liess. Als ik woult
 mi en die melaatsen die du must ja so viel kachweid
 mit mi haben! Ich danke dir für alle —
 viel Liebe, beste grüße an alle hände
 dein alter Albert Schweitzer*

Wie deze slotregels uit een brief van prof. Dr. Albert Schweitzer aan een vriend in Nederland leest, en voelt de grote dankbaarheid van deze apostel der naastenliefde, die, uitsluitend gedreven door de „Stal van Bethlehem", uit Europa naar het oerwoud van Afrika trok, zou, met Kerstmis voor ogen, niet gaarne een offer brengen voor het werk dat door prof. Schweit-

zer in dienst van de lijdende mensheid wordt verricht?

Men kan het doen door een bijdrage te storten op gironummer 143643 ten name van de penningmeester van het Albert Schweitzerfonds of te storten op de rekening van het A.S.F. bij de N.V. Amsterdamsche Bank te Deventer.

Een medische expeditie door de steppen en de wildernis

Uit een brief van mej. Emma Haussknecht in „Lettres de l'Hôpital du Dr. Albert Schweitzer à Lambaréne”.

(Vervolg)

Over 't algemeen stelden we vast, dat de negers zich geheel anders gedroegen aan die van de eerste dagen, en dat zij volgaarne de geneesmiddelen en de raadgevingen aannamen. Vooral de bewoners van de grote dorpen buiten onze route maakten lange reizen om ons te ontmoeten en trokken voordeel uit onze behandeling en verzorging.

Over 't geheel was het nieuwtje van onze aankomst ons vooruitgegaan. Hoe dat ging zou ik niet kunnen zeggen. Dikwijls kwamen hele dorpen tegelijk, onder geleide van hun chefs, zingende en in de handen klappend op de plaats waar wij stuhielden. De gezonde mensen werden verzocht ter zijde te gaan staan en de zieken trokken in de rij voorbij de kist met geneesmiddelen. Door tussenkomst van een loik verklaarden zij ons waaraan zij leden en gaven wij hun het geneesmiddel en de uitleg van de toepassing er van.

Een doofstomme vrouw keek ons aan met schitterende en levendige ogen. De chef gaf zijn diagnose met deze woorden: „Deze vrouw praat met de ogen en hoort met het hart”. Haar kwaal was ongeneeslijk, jammer genoeg, maar ik sprak naar met liefde aan en verklaarde aan de mensen, dat zelfs zij die goede oren hadden, moesten leren luisteren met het hart.

Een vrouw leed aan een groot gezwel in de oksel, rijp om gesneden te worden. Maar haar man, naast haar gezeten, stond haar niet toe ons te naderen. Hij verklaarde beslissend: „Ik zal mijn vrouw verzorgen”. Wij hebben niet tussenbeide kunnen komen.

De hele menigte nam deel aan de consultatie. De mensen zeiden met luide stem al de handelingen van de patiënt of de dokter na. Als men een vraag stelde aan de zieke antwoordden verscheidene stemmen tegelijk. Mej. Dr. Schmitz hield de oren toe en dreigde haar uitdeling van middelen te zullen staken, als men niet stil was. Al haar pogen was vergeefs. Het koor antwoordde haar: „Ja, u heeft gelijk”. Ieder riep tot zijn buurman zich rustig te houden en het lawaai werd nog groter. Plotseling, op 't ogenblik dat

Mej. Dr. Schmitz de stethoscoop nam, bedaarde het lawaai, omdat allen ook wilden luisteren, waar die worm zich bevond, dat wil zeggen, de ziekte.

Wanneer zich patiënten meldden, wier toestand een operatie noodzakelijk maakte, gaven wij onze diagnose op schrift en wij rieden hun aan zich te laten behandelen op Lambaréne. Dit briefje gaf hun de zekerheid dat ze goed zouden worden ontvangen en tegelijkertijd diende het hun als een bewijs tegenover de administrateur als zij hem gingen opzoeken om hem toestemming te vragen zich te verwijderen en hem hulp verzochten bij hun reis. Aan al de waardigheidsbekleders, die wij ontmoetten op onze reis verzochten wij de negers te helpen zich naar Lambaréne te begeven en wij vonden bij hen de grootste voorkomendheid. Dikwijls hoorden wij van hen, dat zij ons zulke moeilijk te opereren patiënten hadden gezonden.

's Avonds de 7e Juli bereikten wij Bongo. Wij logeerden daar bij de administrateur; onze zwarte kok verkreeg toestemming daar enkele broden te bakken voor de volgende dagen. De administrateur gaf ons een gids om ons tot Tchibanga te geleiden, de volgende residentie. Denkende, dat hij de weg beter wist dan wie ook, zetten wij hem aan 't hoofd van de stoet. Maar weldra bemerkten wij, dat in plaats van ons naar het Zuidwesten mee te nemen, hij zich richtte naar het Noordwesten. Zelfs toen wij hem zijn vergissing deden opmerken door de stand van de zon, beweerde hij zich niet te hebben vergist. Na twee dagen lopen in een bergachtige streek bevonden wij ons te Tchenghé—N'Goussou, veel noordelijker dan Digaba, waarheen we ons wilden begeven. Met opzet had onze gids ons die grote omweg laten maken, omdat hij zijn familie wenste te bezoeken, die hier woonde. Onderweg trachtte hij de chefs te overreden ons niet de werkelijke naam van de dorpen te zeggen, maar wèl die hij voorgaf de goede te zijn. Eenmaal ontdekt, lieten wij hem niet meer aan het hoofd; hij moest achteraan lopen. Deze omweg kostte ons vier dagen, maar hij voerde ons

... hij leed aan zwerende voeten ...

langs plaatsen, die wij anders niet zouden hebben bezocht.

Gedurende de volgende dagen doorkruisten wij dan weer het woud, dan weer de steppen. 's Avonds de 15e Juli meldde een neger aan de administrateur van Tchibanga, dat twee blanke dames, alleen en te voet, het land doorkruisten en zieken verzorgden. Men geloofde hem niet, men hield de zaak voor onwaarschijnlijk en hij hoorde zich toevoegen, dat hij droomde, dat hij te veel palmwijn had gedronken. Spoedig stelden de gebeurtenissen hem geheel in 't gelijk.

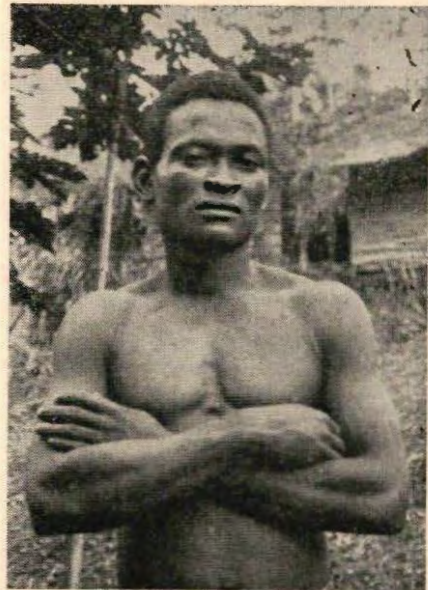
's Middags de 16e Juli bereikten wij Tchibanga, dat slechts vier dagen van zee af ligt. De administrateur en zijn vrouw waren vol zorg voor het vervolg van onze reis en stonden ons met raadgevingen bij voor het doorkruisen van de steppe. Vol verlangen ons van dienst te zijn noodzaakten zij ons met ons mee te nemen twee open draagstoelen van bamboe met de nodige dragers. Hoewel besloten geen gebruik te maken van deze wijze van voortbewegen, omdat wij de voorkeur gaven te voet te gaan en het tegen onze gevoelens is ons te laten dragen door onze gelijken, namen wij toch de draagstoelen en de dragers. Zij vergezelden ons gedurende enkele dagen tot het ogenblik dat wij hen konden terugsturen zonder onbeleefd te zijn.

Te Tchibanga maakten we kennis met de ouders van Boluigi, onze oudste ziekenoppasser. Hij zelf leed aan zwerende voeten en heeft ons niet kunnen vergezellen op onze tocht.

Van Tchibanga, dat in vogelvlucht ligt op ongeveer 270 km ten Zuiden van Lambarene en dat men aangeduid vindt op alle een weinig uitgebreide Afrikaanse kaarten, maakten wij een grote cirkelvormige bocht dwars door het bovenstroomgebied van de N'Gonnié, de gewone richting naar het Westen.

De eerste vijf dagen liepen wij dwars door een golvende steppe. De dorpen waren dikwijls drie uren lopen van elkaar af. Nergens dat doorzichtige water dat wij eerst zo dikwijls hadden ontmoet. Wij dronken ons drinkwater uit min of meer slijkerige poelen en wij lieten het degelijk koken. De zwarten hebben deze voorzorg niet nodig. Wij hebben zelfs een hele dag doorgereisd zonder een duupel water te vinden. Dikwijls leidde onze weg door uitgestrekte, afgebrande steppen. Tijdens het droge seizoen steken de inboorlingen het gras van de prairie in brand. Hoe vlugger het gras dan weer aangroeit, hoe vlugger de buffels en antilopen terugkeren, tot groot voordeel van de jagers. Tijdens het voortbijtrekken ontdekten wij bloemen te midden van nog niet verbrand gras. Het merkwaardige is, dat vergeleken met de Europese hossen en weiden, de equatoriale zone buitengewoon arm aan bloemen is. We hebben enkel rose immortellen aangetroffen, witte asters en gele bloemen. Men vindt in deze steppen ook een soort egelantier, die men om zijn schoonheid kan vergelijken met die van Europa. De vele termietenheuvels, die boven het gras uitstaken, deden denken aan negerhutten.

Gedurende onze tocht door de steppe zijn we onverwachts aangehouden door een negerchef uit het gebergte, die

... werden we onverwachts aangehouden door een negerchef ...

van ons gehoord had en die ons tegemoet gekomen was in gezelschap van een grote troep vrouwen en jonge meisjes, tussen wie zich geen zieken bevonden. Deze chef gaf ons twee eieren cadeau en zei, dat hij alleen gekomen was om ons te zien en ons te groeten.

„Twee eenzame vrouwen, te voet door een land trekkende, was voor de inboorlingen, zowel als voor de blanke functionaris te Tchibanga iets wonderlijks. De chef informeerde waar de mannen waren, die ons begeleidden.

„Heeft u geen geweren en patronen bij u?”

„Neen”.

„Huert u dan geen angst?”

„Neen. We komen van het ziekenhuis in Lambarene en wij zijn niet bang”.

Een van de chefs gaf ons uit pure vriendschap een reusachtig stuk suikerriet cadeau en begeleidde ons tot twee dorpen verder. Vele dorpen zonden ons een deputatie tegemoet, opdat wij de weg niet zouden missen die daarheen leidde. Bij onze aankomst ontstond een hevig lawaai. Men slaakte vreugdekreten, men klapte in de handen, men trappelde met de voeten en wat dies meer zij. De vrouwen begeleidden ons al dansende tot aan de hut waa wij halt hielden.

In deze omgeving trof men ovens aan waar de inboorlingen kruiken en bordden bakken op open vuren.

In de omgeving van sommige dorpen troffen wij langs de wegen veel gebroken aardewerk aan, gescheurde kleren en gebroken flessen.

Dit zijn een soort graven. Zo gauw er iemand sterft neemt men alle voorwerpen, die hij bezeten heeft en plaatst die op zijn graf. Alleen de dieren uit zijn stal n.l. zijn kippen en zijn schapen, worden verdeeld onder de familieleden. Zelfs de kinderen mogen geen kledingstukken, geen bord, zelfs geen lege fles behouden, die aan hun vader heeft toegehoord.

„Wanneer we ook maar een kleinigheid van deze voorwerpen zouden behouden.” legt een van onze dragers uit, „ziet men er ons voor aan dat we hem zouden hebben vergiftigd om van hem te kunnen erven.”

Boven het graf van een rijke chef ziet men verscheurde panje's en broeken hangen en zelfs een paar schoenen en muggengaas.

Wanneer een neger enige tijd in dienst geweest is bij een blanke en met zijn bezittingen naar huis komt, dan is hij in korte tijd beroofd van alles, want hij is verplicht langzamerhand heel zijn hebben en houden aan zijn familieleden

af te staan.

In de steppe leven verschillende soorten van antilopen en vooral wilde buffels, die zeer gevaarlijk zijn, want zij vallen zonder waarschuwing aan. Eens, toen wij 's middags in een dorp uitrustten, hebben wij er twee gezien, die heel rustig de weg overstaken aan de andere kant van het dorp.

De laatste dag dat we door de steppen trokken beleefden wij de onaangename verrassing, dat we het gras in brand zagen, juist op de plek, waar wij halt hielden. Plotseling zagen we voor ons, links en rechts van de weg, overal het gras branden. Wij slaagden er niet in er achter te komen wie het vuur had aangestoken. Het was buitengewoon onplezierig om dwars door deze gloeiende as te moeten lopen en dat nog wel onder de zonnestralen, op een hete middag. Wij liepen hierdoor een hevige hoofdpijn op, die ons noodzaakte een hele dag halt te houden in het volgende dorp.

De bamboehuizen waarin wij kampeerden, waren zo vol, dat we genoodzaakt waren eerst alles naar buiten te dragen voordat onze bedden er in konden.

Negentien dagen na ons vertrek uit Lambarene bereikten wij het meest meridionale punt van onze tocht en drie dagen later, tijdens 't ondergaan van de zon verlieten we de steppen. Alles werd met stof bedekt door een hevige wind, terwijl langzaam de nacht viel. In het Westen zagen wij het vuur van de prairie en in het Oosten verhieven zich de silhouetten van de hoge bergen in welke richting wij verdertrokken. Wij liepen door naar het Noordoosten en bereikten in vijf dagen Divegny, de residentie van een bestuursambtenaar. Hij zelf was met verlof naar Europa vertrokken en de dokter van het kamp der lijdens aan de slaapziekte, die in deze plaats waren geïnstalleerd, was op tournee. De volgende dag was een Zondag en dus een rustdag.

Wij bevonden ons op een plateau op pl.m. 400 m hoogte. De nachten waren hier fris. Overdag zag het er bewolkt uit en zelfs mistte het 's morgens sterk. De zon liet zich een enkele keer maar even zien. In deze bergen van Divegny maakten wij kennis met de Bavoembas. Het waren weinig sympathieke lieden met een dierlijk uiterlijk. Sommigen onder hen droegen hun haren als de vrouwen. Ze waren onbetrouwbaar en lieten zich met moeite overhalen om ons hun zieken te tonen.

(Wordt vervolgd).

Bij de uitgeverij „De Torenlaan” aan de Torenlaan 20 te Assen, verscheen van mevrouw Marie Woytt—Secretan, in de vertaling van mevrouw A. Werner—Brinkerink, Albert Schweitzer, de oerwouddokter van Lambarene, geïllustreerd met twintig fraaie platen op kunstdrukcarton en vele illustraties tussen de tekst. Prijs: gebonden in heel linnen band f 3.90.

Een mooi geschenk voor jong en oud voor Kerstmis, dat in geen bibliotheek ontbreken mag.

Bij dezelfde uitgeverij verscheen van Ds. D. A. Werner, Albert Schweitzer, een strijder voor de ware menselijkheid. Prijs f 1.90. Het boekje, dat fraai geïllustreerd is, bedoelt om naast het vele, dat reeds over Schweitzer geschreven is, er in bescheiden mate toe bij te dragen, de levende gedachten van Albert Schweitzer te verspreiden. Daarin is de schrijver uitstekend geslaagd. Bestel deze boeken bij uw boekhandelaar of rechtstreeks bij de uitgeefster.

Emil Lind. Albert Schweitzer, leven en werk	f 6.90
Geïllustreerd. In de Toren, Naarden.	
Charles Joy en Melvin Arnold. Het Afrika van Albert Schweitzer	- 7.90
Rijk geïllustreerd. Wereldvenster, Amsterdam.	
Een hospitaal in het oerwoud, tekst van Dr. Schweitzer. Prachtige foto's van Dr. Anna Wildikann	- 3.90
In de Toren, Naarden.	
George Seaver. Albert Schweitzer	- 12.90
Hollandia-drukkerij, Baarn.	
Marie Woytt—Secretan. De oerwouddokter van Lambarene	- 3.90
Geïllustreerd. De Torenlaan, Assen.	
Johan Winkler. Naar het land van Brazza en Albert Schweitzer	- 6.90
Geïllustreerd. Daamen, Den Haag.	

Herdrukken:

Uit mijn leven en denken, autobiografie	- 5.90
Tjeenk Willink, Haarlem.	
Lambarene, een bundeling van Schweitzers Lambarene-boeken	- 5.90
Tjeenk Willink, Haarlem.	
Uit mijn jeugd	- 3.25
Tjeenk Willink, Haarlem.	

Kleinere boeken:

H. Oberman—Oberman. Albert Schweitzer, een blik in zijn leven en arbeid *)	- 0.75
Voorhoeve, Den Haag.	
Prof. Dr. C. J. Bleeker, Een studie over Schweitzer (serie Hoofdfiguren van het menselijk denken). Born, Assen.	- 1.45
Jan Poortenaar, Albert Schweitzer, een man van de daad	- 0.50
Wereldbibliotheek, Amsterdam.	
Radiorede Dr. Albert Schweitzer in Holland, W. Gaade, Delft	- 1.50
Richard Kick. Het licht in ons, woorden van Albert Schweitzer ...	- 0.75
Kapsenberg & Zn., Rotterdam. *)	
Ali Silver. Albert Schweitzer, voor de kinderen verteld	- 2.90
Speciale Zondagsschooleditie	- 1.25
Wereldvenster, Amsterdam.	
Ds. D. A. Werner, Albert Schweitzer, een strijder voor de ware menselijkheid. De Torenlaan, Assen	- 1.90
Pierre H. Dubois, Stalin/Schweitzer, Uitgeverij en Drukkerij Hollandia, Baarn	- 1.85

*) Ook te verkrijgen bij penningmeester Alb. Schw.-fonds.